

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 544/2023-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného BIZOŇ & PARTNERS, s.r.o., Laurinská 4, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B3-12Cpr/2/2021 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B3-12Cpr/2/2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a jeho právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava IV **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. B3-12Cpr/2/2021 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **2 000 eur**, ktoré **je** mu Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 13. októbra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a práva

na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Mestského súdu Bratislava IV, predtým Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. B3-12Cpr/2/2021 [(pôvodne pod sp. zn. 12Cpr/2/2021 (ďalej len „napadnuté konanie“)]. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd mestskému súdu prikázal konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov a priznal mu finančné zadost'učinenie 3 000 eur.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 544/2023-21 z 28. novembra 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu.

3. Podľa čl. XI bodu 1 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2024 do 31. decembra 2024 veci patriace do pôsobnosti senátov ústavného súdu, ktoré boli pridelené sudcom spravodajcom pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto rozvrhu práce, prerokujú senáty v pôvodnom zložení. Na základe toho rozhodol o prijatej ústavnej sťažnosti senát uvedený v záhlaví tohto nálezu.

4. Z obsahu podanej ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou podanou na okresnom súde 27. januára 2021 domáha proti žalovanej obchodnej spoločnosti (ďalej len „žalovaná“) určenia neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru daného sťažovateľovi ako zamestnancovi oznámením žalovanej ako zamestnávateľa 3. novembra 2020 a povinnosti zaplatenia príslušnej náhrady mzdy. V priebehu napadnutého konania okresný súd v období od 5. mája 2021 do 11. novembra 2021 vykonával úkony spojené so zabezpečením vyjadrení a stanovísk stranám sporu.

5. Sťažovateľ osobitným podaním z 1. februára 2022 bezúspešne požiadal okresný súd o nariadenie termínu pojednávania vo svojej právnej veci. Okresný súd písomným dožiadaním zo 4. marca 2022 a 17. januára 2023 požiadal o vyjadrenie k podanému trestnému oznámeniu žalovanej na sťažovateľa Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Trnave. Stav trestného konania oznamoval okresnému súdu aj sťažovateľ vlastným podaním zo 14. marca 2022 a ďalším podaním z 9. augusta 2022 opätovne požiadal okresný súd o nariadenie termínu pojednávania.

6. Sťažovateľ podaniami z 15. februára 2023, 20. júna 2023 a 26. júla 2023 opäť bezvýsledne žiadal okresný súd o nariadenie termínu pojednávania.

7. V rámci svojej argumentácie sťažovateľ poukázal na to, že v jeho právnej veci ide o pracovnoprávny spor o určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru, čo tvorí štandardnú agendu súdu. Ide však o pracovnoprávny spor, ktorý si vyžaduje zvýšenú starostlivosť súdu, a preto sa má priebeh napadnutého konania v rámci ústavnoprávneho prieskumu posudzovať prísnejšie. V tom smere poukázal aj na obdobnú vec, kde ústavný súd rozhodol nálezom sp. zn. I. ÚS 62/2023 z 18. mája 2023. Taktiež zvýraznil, že jeho správanie počas napadnutého konania nemalo vplyv na jeho dĺžku, ale, naopak, svojimi výzvami adresovanými okresnému súdu o nariadenie termínu pojednávania sa snažil vec urýchliť. Postupu okresného súdu v napadnutom konaní vytkol, že dosiaľ nenariadil v predmetnej veci ani jedno pojednávanie. Podľa sťažovateľa v danom prípade ide o spor so slabšou stranou, na ktorý sú kladené zvýšené nároky z hľadiska plynulosti konania.

II.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľa

8. V podaní doručenom ústavnému súdu 27. decembra 2023 predsedníčka mestského súdu poukázala na vyjadrenie zastupujúcej sudkyne. Tá uviedla, že v napadnutom konaní došlo v priebehu roka 2021 k zmene zákonnej sudkyne. Zastáva názor, že okresný súd v konaní vykonával procesné úkony riadne a včas. Z úradného záznamu pôvodnej zákonnej sudkyne z 23. februára 2023 vyplýva, že z objektívnych prekážok zapríčinených implementáciou súdnej mapy nemohlo byť v prvej polovici roka 2023 nariadené pojednávanie. Pokynom z 11. októbra 2023 bolo nariadené pojednávanie na 29. november 2023. Následne zákonná sudkyňa pokynom z 23. novembra 2023 termín pojednávania zrušila, a to z dôvodu svojho nástupu na materskú dovolenku. Ďalší termín pojednávania bude možné nariadiť až po pridelení veci novému zákonnému sudcovi.

9. V rámci repliky sťažovateľ v podaní doručenom ústavnému súdu 10. januára 2024 zotrval na argumentácii z ústavnej sťažnosti. Tiež uviedol, že z vyjadrenia mestského súdu vyplýva skutočnosť, že vec po troch rokoch nemá ani len zákonného sudcu, keď pôvodná zákonná sudkyňa, ako to vyplýva z rozvrhu práce, nastúpila na materskú dovolenku 6. decembra 2023. Je presvedčený, že nariadenie pojednávania na 29. november 2023 bolo iba formálne. Problémy týkajúce sa súdov v súvislosti so súdnou reformou nemôžu byť na ťarchu účastníka konania.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

11. Predmetom konania pred ústavným súdom po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie je rozhodovanie, či postupom súdu prvej inštancie v napadnutom konaní a jeho nečinnosťou došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

12. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy (a čl. 38 ods. 2 listiny) osvojil judikáтуру Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 302/2020, II. ÚS 123/2022) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu

je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokúvanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (rozsudok ESĽP vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike; aj IV. ÚS 187/07, III. ÚS 241/2017, I. ÚS 477/2020, II. ÚS 573/2022). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

14. Ústavný súd predovšetkým zdôrazňuje, že predmet napadnutého konania (určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru a náhrady mzdy) sa v zmysle judikatúry subsumuje pod tzv. existenčné veci pracovnoprávnej oblasti (m. m. I. ÚS 244/2017, I. ÚS 541/2020, I. ÚS 62/2023), kde sa predpokladá osobitná pozornosť venovaná efektívnemu a rýchlemu postupu súdu implikujúca povinnosť všeobecného súdu organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prerokovaná, skončená a aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie. Ide tak o privilegovaný typ konania, čo odôvodňuje prísnejšie hodnotenie postupu okresného súdu. ESĽP konštatoval, že pracovnoprávnym sporom je potrebné venovať osobitnú pozornosť, a to predovšetkým pri sporoch týkajúcich sa práv zamestnanca na mzdu či na náhradu mzdy (porovnaj napr. rozsudok vo veci Ruotolo proti Taliansku z 27. 2. 1992, bod 17; rozsudok vo veci Farinha Martins proti Portugalsku z 10. 7. 2003, bod 34; rozsudok vo veci Jírů proti Českej republike z 26. 10. 2004, bod 47). Z hľadiska skutkovej a právnej náročnosti ústavný súd konštatuje, že pracovnoprávne spory predstavujú bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Uvedené sa vzťahuje aj na prípad sťažovateľa, v ktorého správaní ústavný súd nezistil skutočnosti negatívne vplyvajúce na celkovú dĺžku napadnutého konania. Sťažovateľ v postavení žalobcu pristupoval k sporu aktívne, odpovedal na výzvy súdu a snažil sa zjednať nápravu postupu okresného súdu aj prostredníctvom viacerých žiadostí o nariadenie termínu pojednávania.

15. Z obsahu súdneho spisu je zrejmé, že rozhodujúcim faktorom pri doterajšej dĺžke napadnutého konania sa stal postup súdu prvej inštancie v danej veci. Dĺžku súdneho konania trvajúceho tri roky (ku dňu prerokovania ústavnej sťažnosti, pozn.) v pracovnoprávnej veci o určenie trvania pracovného pomeru bez vykonania pojednávania vo veci nemožno ospravedlniť zložitou danej veci a ani akýmkoľvek objektívnymi ťažkosťami súdu ako takého. Aj pri existencii mestským súdom uvedených objektívnych ťažkostí (zmena zákonného sudcu, nástup sudkyne na materskú dovolenku) nemožno prehliadnuť dlhodobé obdobie nečinnosti okresného súdu trvajúce v priebehu celého roka 2022 približne až do mája 2023. Počas tohto obdobia okresný súd nevykonal žiadny úkon smerujúci k rozhodnutiu veci. V súdnom spise sú zaznamenané len dve písomné dožiadania o vyjadrenie k podanému trestnému oznámeniu žalovanej na sťažovateľa (bod 5 tohto nálezu, pozn.). Pokiaľ súvisiace trestné oznámenie malo (mohlo mať) podstatný význam pre rozhodnutie okresného súdu v napadnutom konaní, okresný súd mohol napadnuté konanie prerušiť, a tak svojím postupom zabrániť možnému vzniku zbytočných prietahov.

16. K tvrdeniu súdu prvej inštancie o nemožnosti nariadenia pojednávania v prvej polovici roka 2023 z objektívnych prekážok zapríčinených implementáciou súdnej mapy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry uvádza, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a Slovenskú republiku nezbavujú zodpovednosti za prieťahy (II. ÚS 481/2017). Preto akékoľvek problémy týkajúce sa súdnej reformy (tzv. súdnej mapy) nemôžu byť na ťarchu účastníka konania (III. ÚS 471/2023).

17. Zo súdneho spisu tiež vyplýva, že prechodom výkonu súdnictva z okresného súdu na mestský súd nedošlo k urýchleniu napadnutého konania. Bolo síce nariadené pojednávanie, avšak následne zrušené a v čase prerokovania tejto ústavnej sťažnosti ďalší termín pojednávania nebol ešte nariadený.

18. Ústavný súd najmä s prihliadnutím na zjavne neprimeranú celkovú dĺžku konania, ako aj na zistené dlhšie obdobie nečinnosti okresného súdu dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom ústavnej intenzity, preto rozhodol, že postupom mestského súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

19. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi prikázal mestskému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Ústavný súd vyslovil výrok o porušení základných práv a slobôd sťažovateľa, príkaz konať bez zbytočných prieťahov, povinnosť zaplatiť primerané finančné zadosťučinenie, aj povinnosť zaplatiť náhradu trov právneho zastúpenia Mestskému súdu Bratislava IV, na ktorý v zmysle § 18n ods. 1, 2 a 3 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. júna 2023 prešiel výkon súdnictva v právnej veci sťažovateľa z Okresného súdu Bratislava III.

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

21. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Sťažovateľ si v ústavnej sťažnosti uplatnil nárok na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 3 000 eur.

22. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08, IV. ÚS 302/2020).

Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadost'učinenia.

23. Pri stanovení výšky finančného zadost'učinenia vzal ústavný súd do úvahy dĺžku doterajšieho trvania napadnutého konania, predmet sporu, ktorý si vyžaduje osobitnú rýchlosť prejednávania, a zistenú nečinnosť okresného súdu. Na základe uvedených skutočností ústavný súd preto priznal sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie 2 000 eur, ktoré je mu povinný zaplatiť mestský súd (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

24. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Sťažovateľ si uplatnil nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom za tri úkony právnej služby.

25. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom, podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúcu z odmeny advokáta za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Za tieto úkony uskutočnené v roku 2023 patrí odmena v sume dvakrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume dvakrát 12,52 eur. Tieto trovy právneho zastúpenia v sume 442,38 eur, keďže právny zástupca je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade zvyšujú o 20 %. Celkove teda trovy právneho zastúpenia predstavujú sumu 530,86 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Za úkon vyjadrenie k stanovisku mestského súdu ústavný súd odmenu nepriznal, keďže neobsahuje žiadne nové skutočnosti ani argumentáciu, ktorá by ústavnému súdu nebola známa.

26. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2024

Peter Molnár
predseda senátu